

Naročnina
Dnevna izdaja
za državo SHS
mesечно 25 Din
polletno 150 Din
celoletno 300 Din
za inozemstvo
mesечно 40 Din
polletno 240 Din
celoletno 480 Din
ce.ole. no v Jugo-
slaviji 120 Din, za
inozemstvo 140 Din

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ceneoglasov
100.000 polihisov
malih oglasov po 150
in 20. večjih oglasov
nad 45 mm v širini
po 3 in 4 Din. v
uredniški delu
vredila po 10 Din
Pr. vel. em. g.
Naročilo: 100.000
Izde. ob. z. z. u. n. a. j.
razen. p. o. d. e. l. i. k. e. in
d. n. e. v. a. p. o. b. r. a. n. j. u.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6 III
Rokopisi se ne vračajo, nebrankirano
pismo se ne sprejema! Uredništvo
telefon št. 2050, upravnništvo št. 2328

Političen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 v Celovcu
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajev št. 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Brez svobode

Ni brez podlage domneva, da fašistovski režim pošilja v konfinacijo slovenskega kulturnega delavca za delovcem zato, ker se bližajo volitve v bodoče korporativno zastopstvo v Rimu. Slovensko in hrvatsko ljudstvo v Italiji naj bi ostalo brez narodne inteligence, da bi se brez vsake orientacije in duhovne opore izreklo za fašistovsko listo. To bi seveda fašistovska vlada raztrobila po celem svetu kot nekaj »plebiscit«, češ, slovanska manjšina v Italiji, prosta vpliva »nacionalnih hujšakcev«, je s celim srcem dokumentirala svoje popolno zadovoljstvo s sedanjim stanjem.

Toda četudi bi slovansko ljudstvo v celoti podpisalo svoj placet na listo fašistovskih korporacij, bi to pomenilo ravno tako malo odobritev fašistovskega režima kakor ne bo pomenilo tega dejstva, da se bo velika večina italijanskega ljudstva izrekla za kandidata fašizma. V deželi, kjer je politična svoboda načeloma zanikana in dosledno temu praktično popolnoma onemogočena, so vsakršne volitve kot izraz svobodne odločitve, državljanov popoln humbug, kakor so humbug tudi v Rusiji. Saj je po prežnanti opredelitvi don Sturza »fašizem konservativna diktatura ali desničarski boljševizem, kakor je boljševizem komunistična diktatura ali levičarski fašizem«. Ker fašistovski gran consilio itak a priori polovico kandidatov sam imenuje, od druge polovice pa sme črtati, kogar hoče, tako da bodo končno morali biti izvoljeni samo le fašisti, oziroma, kdor je njim absolutno po volji, — zato so volitve sploh odveč. Najbolj enostavno bi bilo, če bi vse člane bodoče zbornice imenoval sam g. Mussolini.

Fašizem itak ni nič drugega kot Mussolini. Fašizem je ves posebljen v ogromni inteligenci, skoro nadčloveški volji in enormni delovni sili Mussolinija. Gotovo je, da bi korporativna zbornica veliko boljše izgledala, če bi jo »duce« sam imenoval, kakor da bo prešla skozi larso volitev. Tako je ta izredni mož absorbiral vse vse politične sile Italije, v kateri danes nihče ničesar ne pomeni razen Mussolinija. In ravno to je tista najbolj bolna točka tega režima, zaradi katere se lahko z vsjo gotovostjo predvidi moment, ko bo padel in moral pasti: ko namreč ne bo več »duceja«. Kajti v Italiji je danes zadušena vsaka politična iniciativa, kulturne in gospodarske sile pa so v svoji usmeritvi odvisne od volje diktature. Vsa načela so pod strogo kontrolo, diskusija se kot »stara šara« v političnih zadevah sploh ne trpi. V drugih pa je faktično še bolj omejena in reglementirana kakor v sovjetski Rusiji. Država je istovetna z vlado, vlada pa je vse: oblast, postava, morala. Vlada pa je Mussolini. Kajti tudi veliki svet, glavni tajnik stranke in vse organizacije pod znamenjem liktorskega snopa ne pomenijo nič brez Mussolinija. On edini misli za vse in vsakega in razen njega nihče ne misli in ne sme misliti. Vse je mašina, ki se giblje točno brez najmanjšega odpora po eni sami roki. Vsaka druga samoodločba ali soodločba, vsaka druga pobuda, vsak potreben in zdrav odpor ali samo kritika je izločena. Iz te odsotnosti iniciative sledi najnevarnejši in najbolj žalostni pojav v sodobni Italiji: popolna apatija množice za vsa vprašanja javnega življenja ob ektrbno prikriti, a tem globlji nezadovoljnosti s takim režimom.

K temu pride neutajljiva gospodarska kriza Italije, ki ima svoj poglavitni vzrok v nenaravno visokem kurzu lire, ki duši privatni kapital in razvojno možnost industrije, ki se pocasi odvrača od fašizma, katerega je ona vstoličila iz smrtnega strahu pred socializmom, boljševizmom in poplarsko agrarno reformo. Umetni kurz lire pa leži z vsjo težo tudi na ramenih srednjega in malega človeka, ker so cene v Italiji danes na isti višini kot preje, a plače so radi naraščajoče brezposelnosti nižje. Odtoč izvirajoča nezadovoljnost se pa veča do skrajno fiskalčni, naravnost zadnji soldo izjemajoci italijanski davčni politiki in praksi. Tista inteligenca pa, ki je svojčas s svojo administrativno, finančno in diplomatično prakso vodila vse državne rešore, je danes skoro od vseh med odstranjen na ter povečuje kader z režimom nezadovoljnih elementov, dočim novo čisto fašistično upravnstvo po absolutnem pomanjkanju vsake uradne prakse in izključni strankarski orientaciji pravilno funkcioniranje državne mašinerije le ovira, tako da mora g. Mussolini sam voditi in tudi resnično vodi osem ministrstev!

Zunanji red in disciplina v Italiji izvira iz ene same mogočne volje. Ni rojena iznotraj, tako zvana fašistizacija src in duhov se

Dr. Maček ostane v Belgradu

Maček v Savčičevem avtomobilu - Uradno sporočilo o avdienci dr. Mačka - Ostale audiente - Pribečević o svoji avdienci - Ponovne audiente Vukičevića, Davidoviča in Mačka - Kriza bo v kratkem rešena?

Belgrad, 4. jan. (Tel. »Slov.«) Danes sta prišla v Belgrad dr. Maček in Pribečević. Belgrajskim politikom je bila znana vsebina brzojava, ki sta ga poslala iz Zagreba na dvor in ki ga objavljamo na drugem mestu. Splošno je bilo opaziti, da so vsi politiki brez izjeme odločno obsojali način, kako obhaja zagrebška opozicija celo z dvorom. Nič čudnega, da je brzojav izzval pravo paniko in da se poslanci niso več tako intenzivno zanimali za prihod obeh opozicionaleev. Nič čudnega pa tudi ni, da je brzojav precej spremenil vse politično mišljenje, ki je smatralo prihod dr. Mačka in Pribečevića za dokaz dobre in iskrene volje KDK za sporazum.

Jutranji brzovlak je imel 90 minut zamude. Zato sta oba politika prispela šele po deseti uri. Nekaj njenih pristašev in časnikarjev jima je šlo nasproti do Zemuna, nekaj samostojnodemokratskih mladincev ju je pa pričakovalo na kolodvoru. Z njima je prišlo v Belgrad tudi nekaj poslancev in časnikarjev KDK od glavnih zagrebških listov. Pri njihovem prihodu ju je na kolodvoru okrog sto pristašev pozdravilo na običajen način.

Dr. Maček se je nato odpeljal s Savčičevim avtomobilom in v spremstvu poslanca Valjeveca na Pribečevićev dom, kjer se je oblekel in nato se odpeljal deset minut pred 11 na dvor. Tu je bil ob 11 sprejet v avdienco, ki je trajala natančno 35 minut. Zelo se je opazilo, da se je dr. Maček vozil v Savčičevem avtomobilu, kar najbolj natančno dokazuje

vrednost večkratnih Pribečevićevih in Mačkovih zanihanj, da nima KDK nobenih zvez s Savčičem, na drugi strani pa so zahtevali navidezno Savčičevo izključitev iz SDS.

O dr. Mačkovi avdienci je bilo izdano to obvestilo:

»Predsednik dr. Maček je bil sprejet od Nj. Vel. kralja v avdienco zelo prijazno in sicer točno ob 11. Avdienca je trajala 35 minut. Nj. V. kralju je dejal, da se državna kriza ne da rešiti brez popolne spremembe državne ureditve, in sicer tako, da se vzpostavi državne, kulturne in zgodovinske individualnosti z lastno skupščino in vlado.«

Takoj po avdienci se je dr. Maček odpeljal iz dvora na Pribečevićevo stanovanje, ki ima, kakor znano, svojo lastno hišo v Bitoljski ulici. Pri odhodu je bilo tudi slišati glas: »Živio dr. Maček!«

Ostale audiente

Po časovnem redu so se avdience vršile tako, kakor je bilo določeno, z malimi spremembami. Deset minut pred 12 je odšel v dvor Ljuba Davidovič. Medtem se je vodstvo DS zbralo v parlamentu brez šefa in se posvetovalo do 1. Ljuba Davidovič je bil v dvoru do 12.35. Ob odhodu je o svojih predlogih molčal. Popoldne ob 4 je bil na dvoru Pribečević. Ob pol 5 pa dr. Korošec. Za njim dr. Hrasnica. Nato je bil nenadoma pozvan v dvor Ljuba Davidovič in končno zvečer še predsednik radikalnega kluba Velja Vukičević in skupščinski predsednik Ilija Mihajlovič.

HSS zahteva svobodno Hrvatsko

Dr. Maček o svoji avdienci

Zagreb, 4. jan. (Tel. Slov.) »Narodni val« prinaša v posebni izdaji tole izjavo dr. Mačka: »Na vprašanje, kaj mislim o položaju in o krizi, sem odgovoril, da se ta kriza ne da rešiti brez popolne državne preureditve. Opozoril sem tudi na sklepe KDK od 1. avgusta 1928. Ko sem bil pozvan, a svoje zahteve konkretiziram, sem rekel, da zahtevamo vzpostavitev državnih, zgodovinskih in kulturno-zgodovinskih ozemelj s saborom in popolno zakonodajo in upravo. To je zakonodajno in izvrševalno oblastjo.«

»Narodni val« pristavlja ta-le komentar o

Izjava Pribečevića

Po avdienci je Pribečević ob 5 sprejel časnikarje. V glavnem jim je dejal tole:

Bil sem v polurni avdienci pri kralju. Kralju sem predlagal, da se reši državna kriza z revizijo ustave, ker to sedaj ni parlamentarna kriza, ampak kriza državnega sistema. Revizijo ustave sem predlagal v okviru, ki ga je podala KDK v svoji deklaraciji z dne 1. avgusta 1928. Kralju sem svetoval, da se posluži pravice, ki mu jo daje ustava, in naj postavi vlado, ki bo razpustila skupščino in razpisala volitve ter postavila spremembo ustave na dnevni red. Kralj naj vzame iniciativo v svoje roke in naj ne daje iniciative skupščini, ker so državni temelji v nevarnosti. Kralj naj pride v Zagreb (?) in »aj od tam (?) rešuje krizo, ker ni treba, da bi se vse reševalo iz Belgrada.

Kralju smo dosedaj razložili samo principe. Če se bodo sprejeli principi, bomo podali podrobnosti. (Časnikar: »Davidovič je nezadovoljen z dr. Mačkom in mu svetuje umerjenost.« Nato je Pribečević odvrnil: On nima pravice, dajati nasvete (temveč samo On, g. Svetozar. Op. ured.) Z njim nimamo nobenih zvez (?).

razbija že ob znani nedovzetnosti italijanskega prostonarodja za take reči in ob površnosti italijanskega karakterja, — neupoštevanje drugih težkih momentov — potuhnjenost in strahopetnost pa prikrivata pravo položajenje. Na tem tudi korporativni parlament ne bo mogel ničesar izpremeniti, ker mu manjka bistvo korporativnega principa: svobodno sodelovanje vseh občestvenih sil. In tako se bo moralo prej ali slej uresničiti, kar trdi don Sturzo: da je fašizem razpaden pojav, politično izjemno stanje in prehodna faza, zapozneli absolutizem, kateremu nasprotuje tako duhovna kakor gospodarska struktura nove, preračajoče se Evrope!

zahtevah HSS: »Hrvatski suvereni narod zahteva svojo popolno svobodo, da bo svoj gospodar na svojem. Nobena druga rešitev ni rešitev. Hrvati in zavezniki hrvatskega naroda zahtevajo v borbi za svobodo svoje svete pravice. Če tisti, ki odločajo, pristanejo na preureditev te države, dobro. Če pa ne, potem prehajamo v še hujšo borbo, iz katere bo hrvatski narod izšel s popolno zmago tistih idealov, ki mu jih je v spomin zapustil veliki učitelj in vodja Stj. Radić. Hrvatska zahteva svobodo!«

V Belgradu se obnašajo, kot da bi bila država njihova. Sedaj bomo videli, če to ni bil samo manevar z njihove strani. (?) Poudarjam še enkrat: Kralju smo svetovali, da prevzame iniciativo v svoje roke. Mi rismo »a revolucijo (!). Predlagamo revizijo ustave, ker je to dovolj. Govoril smo v oblikah, v katerih se govori s kraljem. To ni bil noben ultimatum, ampak samo predlog.

Seveda Pribečević pri tej priliki ni pozabil na to, da ne bi napadel predsednika vlade dr. Korošca, ki mu je po svoji stari navadi očital jezuitizem. V Belgradu je za centralizem, v Ljubljani pa za federalizem. Mi se besede sabor ne bojimo. Vse, kar ni državi potrebno, naj se rešuje v njem. Iz Belgrada odidem čimprej. (Časnikarji so ga vprašali: »Kaj mislite o zakonu o zaščiti države?«) Ko sem svetoval zakon o zaščiti države in se zanj potoval, je bilo to proti komunistom. Danes pa sem odločno proti temu zakonu, ker se uporablja proti najboljšim patriotom.

Demokrati nezadovoljni z otvoritvijo krize

Že po Mačkovem in Pribečevićevem brzojavu se je sklepalo, da bo ostal dr. Maček tudi na dvoru pod vplivom zagrebške Vlaške ulice. Zelo se je opazilo, da so se vsi politiki četverne koalicije med seboj spraševali, zakaj je prav za prav Ljuba Davidovič izzval vladno krizo. Zato je bilo najbolj živahno ravno v klubu DS. Demokratski poslanci so v teku današnjega dne prešli v odkrito borbo proti Davidovičevemu krilu, ki mu očitajo, da je izzval krizo, ne da bi vedel zakaj. Od njega zahtevajo, da svoj korak pravečasno popravi. Ko se je zvedelo za izid današnjih posvetovanj pri kralju in ko se je opazilo, da Pribečević grozi in da se je v svojih izjavah na dvoru popolnoma pridružil nedostopnemu dr. Mačku, je v vseh političnih krogih zavladalo prepričanje, da je šef DS Ljuba

Davidovič prezgodaj in popolnoma nepravilno odprl sedanjo vladno krizo. Posebno z velikim nezadovoljstvom poudarjajo stalno v političnih in zasebnih razgovorih to tisti demokrati, ki so naprej prerokovali neuspeh Davidovičeve akcije. O tem v vladi itak nikdar ni bilo nobenega dvoma, da so vse stranke za iskren sporazum z Zagrebom. Toda sporazum se mora pripraviti in se morajo v tistih točkah, ki naj bi bile sporne, sporazumeti obe stranki, Belgrad in Zagreb ter vse v poštev prihajajoče politične stranke. Nestopno Mačkovo stališče je bilo naprej znano. Radi tega ni bilo mnogo iznenađenj, ko je Ljuba Davidovič ob 6 zopet prišel v dvor. Poučeni politiki so takoj uvideli, da bo Ljuba Davidovič ob tej priliki poučen o predlogih zagrebške opozicije, kakor sta jih predložila dr. Maček in Pribečević, in o položaju, ki je nastal po njuni avdienci.

Vlada četverne koalicije?

Kako se bo kriza končala, se da danes že dokaj jasneje napovedati. Po vsej priliki se je sodilo, da bo v dvor pozvan voditelj radikalov Velja Vukičević, a najbrž tudi Aca Stanojevič. Vukičević je bil res danes ob 8 v avdienci. Jutri opoldne bi bila posvetovanja končana in se bo dal mandat za sestavo vlade. Tendencia gre za tem, da bo, kakor smo že javili, jutri ali vsaj v nedeljo gotova sestava vlade. Brez dvoma se bo napravil poskus s četverno koalicijo. Če se ta ne bi posrečila, potem bi prišlo do trojne koalicije.

Posameznosti iz vladne krize

Demokratski klub je imel stalna posvetovanja. Tako ostre debate še demokratski klub ni imel razen zadnjič, ko je šlo za to, ali naj se klub razcepi na Marinkovičovo in Davidovičovo krilo, in ko je prišlo do bojnega glasovanja.

Dr. Maček pesimist

Dr. Maček je bil popoldne v Zemunu pri poslancu dr. Drijeviču. Dejal je, da je vedel, da se bo kriza rešila brez njihovega vpoštevanja in da je pesimist.

Pribečević se je v teku dneva mudil na svojem stanovanju, kjer so ga obiskali samostojnodemokratski poslanci, med njimi Savčič, ki se je pozneje posvetoval s Stanojevičem.

Pri predsedniku vlade so se stalno vršila posvetovanja, zlasti so bili stalno pri njem zastopniki muslimanskega kluba in Vukičević.

Po svoji avdienci je Vukičević takoj obiskal predsednika vlade dr. Korošca, kjer sta bila tudi ministra Stjepan Barić in Dragiša Cvetković.

Povratek dr. Mačka v Zagreb odložen

V poznih večernih urah se je po izvršeni avdienci v Belgradu trdovratno vzdrževala vest, da dr. Maček nocoj kljub svojem zatrditvu ne bo odpotoval iz Belgrada, ampak da bo jutri dopoldne pozvan v ponovno avdienco.

Zagreb, 4. jan. (Tel. Slov.) Radićevci so razširili vest, da je kralj pozval dr. Mačka, da podaljša svoje bivanje v Belgradu, da bi proučil spomenico, ki mu jo je dr. Maček izročil. Radi tega bo dr. Maček podaljšal svoje bivanje v Belgradu za nekaj časa.

Belgrajske vesti

Za upravnika jetnišnice v Ljubljani je pravosodni minister imenoval Zupana.

Za ureditev dalmatinskega agrarja bi bilo po mnenju vladnih krogov zadostno 200 milijonov. To je predlagal minister Daka Popović. Če bi se vpošteval Angelinovičev predlog, da se odkupi zemlja javnopravno, bi bilo potrebnih 800 milijonov. Po mnenju finančnega ministra je vsota 200 milijonov za sedanjí proračun zelo visoka. Upa pa, da bo dobil toliko kredita na razpolago.

Naša delegacija v Parizu je obvestila fin. ministra, koliko natančno znašajo naši predvojni dolgovi v Franciji.

Dovoljen je kredit 500 000 Din za popravilo pristanišč Hvar, Ulcinj in Cres. Ta dovolitev se smatra kot reparacija naših pomorskih pristanišč. Bajje je pripravljenih nadaljnjih 10.000.000 dinarjev.

Kolodvor v Novem Sadu se bo povečal. V ta namen je dovoljen kredit 3.084.356 Din. Zgradilo se bo veliko skladišče, dalje veliko upravno poslopje in položilo nekaj novih tračnic, ker je promet na novosadskem kolodvoru zelo narastel.

Dne 1. jan. 1929 je stopila v veljavo ukinitve vizov med SHS in CSR.

Frankovci proti odhodu dr. Mačka v Beograd

Zagreb, 4. jan. (Tel. Slov.) Snoči je vzbudilo posebno pozornost, da so zastopniki KDK posebno naglašali slogu med strankami v KDK. To naglašanje sloga je šlo tako daleč, da je Pribežević zapel tisto pesem »Junak sem iz Like«, dr. Maček pa »Kaj nam pa morejo, če smo složni«.

Vaš dopisnik pa je iz zanesljivega vira zvedel, da je bila seja KDK snoči zelo burna in da je prišlo do sporov med zastopniki HSS in SDS. Del radičevcev je bil zato, da se ne gre v Beograd, Tudi dr. Krnjević in dr. Maček sta bila zato, da ne gredo v Beograd. V tem smislu je tudi razumeti Krnjevićev članek v »Narodnem valu«. Najodločnejše je zahtevala, da se ne gre v Beograd, ga. Marija Radičeva. Na seji je prišlo do tako napetega položaja, da je bilo na tem, da se KDK sploh razide. Pribežević je zahteval, da gredo v Beograd, na kar so radičevci po dolgi debati pristali, kot protiuslugo pa so zahtevali, da se pošlje v Beograd brzojav, ki se je tudi v resnici poslal.

Radičevci so tudi zahtevali, da se kralju izroči spomenica, v kateri se razložijo zahteve KDK. Ta spomenica se je sestavila, čeprav je bil Pribežević proti njej. Končno je Pribežević na to pristal. Dr. Maček je v avdienci kralju izročil spomenico. V njej se zahteva, da se državno stanje preuredi, da se zagotovi hrvatskim državnim individualitetam samostojnost v vseh stvareh, ki strogo ne spadajo v osrednjo državno upravo.

Frankovci in radikalni del radičevcev niso bili zadovoljni z odhodom dr. Mačka v Beograd. Tujim časopisnim agencijam so sporočili, da bo prišlo ob njegovem odhodu v Beograd v Zagrebu do demonstracij, tako da so tuje časopisne agencije spraševale zvečer zagrebska uradništva, kako so potekle demonstracije in ali je tekla kri. Kakor se je zvedelo, so te vesti razširili nekateri člani uradništva »Naroda vala«.

Dosedanji potek konzultacij

V izpolnilo telefonskih vesti in da bodo naši bralci pravilno informirani o poteku krize, podajamo kratko poročilo o dosedanjem poteku konzultacij.

Kot prvi je bil sprejet od kralja predsednik narodne skupščine I. Mihajlovič, kakor to odgovarja parlamentarnim običajem. Mihajlovič je predlagal, da sprejme kralj šefe vseh političnih strank, tudi od KDK. Tako je prišlo do širokih konzultacij.

Kot prvi je bil nato sprejet v avdienci šef radikalne stranke Aca Stanojevič, ker je radikalna stranka najmočnejše zastopana v parlamentu. Ker se ni bil izdan uradni komunike o avdienci Stanojeviča, še ni znano, kaj je predlagal. Z ozirom na njegovo prejšnje stališče pa naglašajo listi, da je Aca Stanojevič za nove volitve, kar odgovarja tudi stališču glavnega odbora NRS. Trdi se pa tudi, da bo prevzel Stanojevič definitivno stališče šele potem, ko izve, kaj sta predlagala dr. Maček in Sv. Pribežević.

Za Stanojevičev je bil sprejet vojni minister gen. Hadžić, nato pa Velja Vukičević kot predsednik najmočnejšega poslanskega kluba. V Vukičević je bil mnenja, da še ni prišel čas za volitve in da je zato treba postaviti delovno vladu, ki bi dovršila najnujnejše posle, predvsem pa proračun.

Kraljev poziv šefom KDK.

V soglasju s predlogom Mihajloviča sta prejela predsednika KDK ta brzojavi: »G. doktor Vladimir Maček, predsednik KDK v Zagrebu. Na predlog predsednika narodne skupščine, da se po sprejemu vladne ostavke zaslišijo zastopniki političnih strank in parlamentarnih skupin, je Nj. Vel. kralj odredil, da Vas naprosim, da izvolite priti v avdienco dne 4. t. m. in sicer če je mogoče, ob 11. uri. — Min. dvora Dragomir Janković«.

Enako brzojavko je dobil tudi g. Sv. Pribežević, ki je bil naprošen, da pride v avdienco ob 15.

Ta poziv je bil sporočen na seji poslovnega odbora KDK.

Odgovor KDK:

»Čeprav je bil poziv Nj. Vel. kralja predsedniku KDK za avdienco sporočen brzojavno od g. Dragomira Jankovića in nadalje, čeprav je v tem brzojavnem odgovoru omenjen predsednik današnje okrnjene skupščine, ki je KDK vsled izvršenih umorov od 20. junija ne priznava, je bilo sklenjeno, da se predsednika KDK odzoveta pozivu Nj. Vel. kralja v avdienco, da se ne bi moglo z nobeno strani očitati, da noče KDK stika niti s krono in da bi se indirektno mogli izvršiti predlogi za rešitev državne krize.«

Včeraj sta tudi bila oba šefa KDK v avdienci o poteku avdiencie in nadaljnjem razvoju krize pa poročamo v današnjih telefonskih vesteh.

Še vedno Nobile

Stockholm, 4. jan. (Tel. »Slov.«) Italijanske oblasti so s posredovanjem italijanskega poslanstva v Stockholmu prosile švedsko vladu, da omogoči Nobilevemu rešitelju Lundborgu potovanje v Rim, da ga bodo mogli zaslišati pri preiskovalni komisiji za udeležence Nobileve ekspedicije.

Sporazum med kršč. socialisti in Landbundom

Pred novo carinsko zaščito poljedelstva

Dunaj, 4. jan. (Tel. »Slov.«) Zvezni kancelar dr. Seipel, krščansko socialni zastopniki agrarcev in Landbunda so se včeraj dopoldne posvetovali v Seiplovem uradu, popoldne pa v ministrski sobi parlamenta o prodajni krizi in o krizi cen v poljedelstvu. Prišli so do zaključka, da je treba za odpravo domače produkcije ustvariti organizacijo, kateri naj bi se prepustila preskrba trgov z domačo živino. O izvedbi teh ukrepov se bo posvetoval poseben odbor s sodelovanjem vlade. Uradno sporočilo o tej konferenci objavlja, da so se pri razpravi razgovarjali o vprašanjih, ki so nerešena med obema strankama. Predvsem so razpravljali o znanih zahtevah agrarcev za odpravo krize v avstrijskem poljedelstvu. Zastopniki Landbunda so poudarjali nujno potrebo, da se storijo primerni ukrepi proti naraščajoči inozemski konkurenci pri uvozu go-

veje živine in prašičev. V tej zvezi so razpravljali podrobno o organizaciji za prodajo in preskrbo trgov z domačo živino. Doseglo se je dalekosežno zblizanje med obema strankama. Končna določitev ukrepov, ki so potrebni, bo izšla v kratkem. S tem je tudi poravnana politični spor med obema strankama.

Dunaj, 4. jan. (Tel. »Slov.«) Napetost med krščanskimi socialisti in Landbundom se je v bistvu ublažila zato, ker so krščanski socialisti pristali na agrarne zahteve Landbunda. Zato je računati posebno na to, da bo uvoz poljskih prašičev kontingentiran. Ker razen tega stopi 10. januarja v veljavo zvišanje carine na jugoslovanske prašiče od 9 na 18 zlatih kron, se bodo gotovo zvišale v Avstriji cene prašičev, čemur nameravana nova organizacija notranjega trga skoro gotovo ne bo mogla odpomoči.

Nettunske konvencije registrirane pri Društvu narodov

Zenova, 4. jan. (Tel. »Slov.«) Po italijanski vladi je sedaj tudi vlada v Beogradu predložila tajništvu Društva narodov po čl. 18. v registracijo in objavo nettunske in belgrajske konvencije iz leta 1924. in 1925. Italija je te pogodbe prijavila že 19. decembra 1928, zato veljajo mednarodno že od tega dne.

Proti manjšinski politiki Stresemanna

Pariz, 4. jan. (Tel. »Slov.«) »Echo de Paris« hudo napada dr. Stresemanna radi namere, spraviti vprašanje manjšin pred Društvo narodov. Dr. Stresemann, ki bi že tudi sam rajši videl, če bi mogel na primeren način zopet opustiti vprašanje manjšin, nikakor ne bo dosegel več kakor trenutni uspeh. Poljska, Češkoslovaška in ostale manjše države bi sprejele samo take določbe manjšinskega prava, katere bi tudi velike sile priznale zase. Niti Francija niti Italija, niti Nemčija sama ne bi pripustile zmanjšanja svoje suverenosti v korist manjšin. Francija nikdar ne bi pripustila razprave v Društvu narodov o postopanju njenih uradnikov v Alžiriji. Treba je vprašati, ali noče Nemčija s tem vprašanjem provocirati spor, da bi na glasen način izstopila iz Društva narodov.

Poincaréju večina zasigurana

Pariz, 4. jan. (Tel. Slov.) Francoska poslanska zbornica se bo sestrila k izrednemu sedenju. Interpelacijska debata bo trajala več dni. Ker pa celo meščanske stranke zahtevajo, da Poincaré vodi do konca pogajanja o reparacijah, je njegovemu ministru zagotovljena zadostna večina. Po tej debati se pričakuje, da bo Poincaré objavil svoj, že dolgo pričakovani program političnih realizacij.

Diplomat obtožen

Pariz, 4. jan. (Tel. »Slov.«) V aferi »Gazette du France« sta bila včeraj obtožena tudi japonski konzul v Parizu Laurent in neki urednik »Petit Journala«. Hišna preiskava pri agentu Amardu je ostala brezuspešna. Amard je bil že prej kaznovan radi goljufije na tri leta ječe.

Panamerika na delu

Newyork, 4. jan. (Tel. »Slov.«) Oba odbora panameriške konference v Washingtonu za poravnano odnosno razsodišče sta končala svoje delo. Načrt pogodbe, ki sta ga oba odbora sprejela soglasno, predvideva obligatorno poravnano postopanje za vse države ameriškega kontinenta pod vodstvom ameriškega poravnalnega gremija. Pooblaščenici bolivijske in paragvajske vlade so podpisali očiščeni zapisnik, da se odločitev o vprašanju krivde o konfliktu v Čaku izroči novi komisiji.

Propast lažizma na Češkem

»Riška Straža«, glasilo češkoslovaških fašistov je prenehala izhajati. S tem je dokončana likvidacija nekdanj tako močne in tako kričave čl. fašistovske organizacije, ki je hotela pod vodstvom generala Gajde na Češkoslovaškem vpeljati fašistovski režim.

Velika goljufija

Dunaj, 4. jan. (Tel. »Slov.«) Red dominikancev na Dunaju je postal žrtev premetene goljufije. Posrečilo se je 21 letnemu filmskemu operaterju Jožetu Fuchs, prepričati voditelja avstrijskega dominikanskega reda pater Stumpha, da bi moral cerkev slediti zgledom nasprotnikov in celo boljševikov in staviti film v službo verske in patriotske propagande. Za ustanovitev katoliškega filmskega zavoda »Inka« in za sestavo filma, ki naj bi pod naslovom: »Izgubljena domovina« predstavljal trpljenje južnih Tirolcev, je dobročutni pater Stumpf dal navedenemu goljufu 100.000 šilingov. Stvar je prišla hitro na dan, ko so iz Berlina poslani strokovnjaki zahtevali obljubljeno predplačilo, pa ga niso dobili. Fuchs je patru zamolčal, da so za izdelavo filmov potrebne mnogo višje vsote. Fuchs je bil aretiran.

Fašisti uprizorili atentat na kralja

Zenova, 4. jan. (Tel. »Slov.«) Bivši glavni tajnik milanskega fašija Gianpali je po »Corriere del Tieggo« pobegnil radi tega, ker je osumljen, da je sokriv milanskega atentata na italijanskega kralja. Čuje se, da so tudi drugi uradniki tamonjega fašija v tej stvari zelo obremenjeni. Čiščenje, ki ga vrši novi generalni tajnik Strarace v milanski fašistični organizaciji po Mussolinijevem nalogu, je v Legnanu in Bruscu izrazilo nemire, katere so brutalno zadušili.

Kriza češke komunistične stranke

V češkoslovaški komunistični stranki se že precej časa vrši hud boj med raznimi strukami. Ta borba se je še povečala po velikih zgubah, ki jih je stranka utrpela pri zadnjih volitvah. Te dni je vodstvo razpravljalo o ukrepih, ki bi se morali podvzeti, da bi se povrnila v stranko disciplina in enotnost. Pričelo se je s čiščenjem in so iz stranke izključeni senator Reiter iz Brna, senator Bodnar iz Hruševa, posl. Čermak in še drugi ugledni pristaši. Izključeni pripravljajo živahno kampanjo in napovedujejo ustanovitev lastne stranke.

Baron Montebello umrl

Rim, 4. jan. (Tel. Slov.) Danes je umrl v Rimu baron Montebello, ki je bil od Mussolinija poverjen z rešitvijo rimskega vprašanja.

Iz časopisov

Dobra lekeja g. Pribeževiću. V razgovoru z dopisnikom »Narodne politike« je dejal poslanec JMO med drugim to-le: »Svetozar Pribežević nas v zadnjem času napada z največjo ljutostjo. Naj si pa zapomni, da so njegovi napadi nam le v čast, ker ni pozabljen, kako so bili Hrvati in muslimani za časa njegovega režima preganjeni v Bosni in kako smo jih ščitili baš mi. Naš svet ne pozablja tako lahko batine Svetozarja Pribeževića, kakor se one pozablja — recimo — v hrvatskem Zagorju ali kje drugje. — Prav tako so Pribežević napadi na SLS in Korošca obema le v čast, ker tudi v Sloveniji nismo pozabili na preganjanja za časa PP. režima. — Če so kmetijski bolj pozabljivi, pa seveda ni naša krivda. Kajmeda g. Pucelj?«

Seja poslovnega odbora KDK. O seji, ki se je vršila vsled kraljevega poziva, da prijeta oba predsednika KDK v avdienco, poročajo zagrebski listi le na kratko. Poudarjajo, da bosta oba predsednika zavzela čisto isto stališče. Dopisnikom listov je izjavil neki voditelj KDK med drugim to-le: »Ne pričakujemo nič posebnega od krize. Nismo prevelik pesimist, toda sedanje izkušnje in postopanje srbijanskih strank dokazujejo, da se bo skušalo tudi to krizo rešiti s krpanjem. Ze samo to, da se zopet naglaša potreba sprejema proračuna, dokazuje, da se še ne misli pričeti z reševanjem vse državne krize. Z eventualno takšno vlado naravno KDK ne bo imela nič skupnega in bo obdržala svoje sedanje borbene stališče. Okrnjena in okrvavljena narodna skupščina ni poklicana, da reši tudi najmanjše vprašanje v našem državnem življenju, niti najmanj pa ne proračun. Bolje je zateči se k dvanaestini, samo da se izogne očitku, da se je moralo nadaljevati delo v sedanjih skupščini in da je potemtakem bilo treba prepustiti vladu četvrtini ali trojni koaliciji.«

Preureditev države in rešitev hrvatskega vprašanja. Pod tem naslovom je objavil v »Politiki« bivši zagrebski vel. župan dr. Stopar dolg uvodnik, v katerem pravi med drugim: Po ustavi in zakonih je naša država unitaristična in centralistična. Napaka pa je bila, da so ministri prevzeli vse posle in je tako prišlo do sedanjih razmer. Hrvatsko vprašanje pomeni v svojem jedru samo to, da se država ni brigala za posebne potrebe Hrvatov. Glede hrvatskega vprašanja pa obstojita dve stališči. Po enem (kakor ga je zastopal preje Pribežević) so v skupni državi samo skupni državni interesi, ne pa tudi posebni slovenski, hrvaški ali srbijanski. Drugo ekstremno stališče pa je ono, ki ga po Radiću zastopajo vsi hrvatski politiki. Po tem stališču so hrvatski interesi tako nasprotni drugim, da se Hrvati nikakor ne morejo podrediti skupnim državnim interesom. Zato govorijo, da morejo priti v skupščino le kot organiziran hrvatski narod, ne pa kot stranke in zato govorijo o bodoči skupščini le kot delegaciji vseh saborov. Med te dve skrajnosti pa vodi srednja pot. Ni res, da so hrvatski posebni interesi tako veliki, da jih ne bi mogli Hrvati podrediti skupni državi in ni pa tudi res, da kljub vsemu unitarizmu že obstoji v Jugoslaviji enakopravnost. V zlati sredi je tudi sedaj rešitev in Hrvatje potrebujejo to državo. Če so bili l. 1918, nesposobni, ni zato res, da je sploh vsta stvar napadna. Vsled naših sosedov mora biti Jugoslavija unitaristična, ne sme pa biti tako centralistična kot danes. In to tudi najbolj odgovarja hrvatskim interesom, ker so Hrvati najbolj ogroženi od tujcev in ker imajo največ inteligence in industrije.

Dunajska vremenska napoved: Na vzhodu oblačno, na zahodu morda razjasnitev. Temperatura bo še nekoliko padla.